

EGY ESET SIDS, KETTŐ GYANÚS, HÁROM...

Absztrakt

A bölcsőhalál előfordulásának gyakorisága a mai napig nem áll összhangban az orvostudomány rohamos fejlődésével. A kérdés azonban az, hogy egy halállal járó orvosi jelenség, amelynek kiváltó okát a mai napig nem tudjuk, hogyan állhat összefüggésben az igazságszolgáltatással? Az angol ügyvédő Sally Clark, másnéven a „csecsemőgyilkos” esete ad választ erre a látszatra egyszerűnek tűnő, ám a valóságban számos büntető eljárásjogi vonulatot magában foglaló kérdésre.

Kulcsszavak: bölcsőhalál, SIDS, Sally Clark, Meadow, Bays-tétel, justizmord, alkotmányos garanciák

BEVEZETÉS

Az ember sohasem lehet teljesen biztos a látszatban. Első ránézésre a világ történései a valóságtól eltérőnek tűnhetnek, melynek valós meglátása csak hosszú időn át gyűjtögetett tapasztalatok során lehetséges. A bölcsőhalál rejtélye pontosan ilyen.

A 21. századi fejlett orvostudomány a mai napig nem tudja kellő pontossággal meghatározni a klinikai tünetek nélküli szindróma kiváltó okát. A vizsgálatok célja a kezdetektől fogva egyetlen lehetséges ok felkutatása, mely minden esetben magyarázatként szolgál a bölcsőhalál, azaz a SIDS-esetek kialakulásához. A megoldáshoz vezető utat nagyban gátolja a szakértők közötti egységes álláspont hiánya.¹ Ez a bizonytalanság számos téves diagnózis felállítását eredményezheti, melynek alátámasztására megannyi példa szolgál történelmünkben. A pontatlan körmeghatározások helytelen statisztikai adatokat szülnék, melyek nem csak az adott szakterületen kutató orvosok munkájának gördülékenységére hatnak negatívan, hanem a büntetőjogi felelősségre vonás eredményességét is akadályozzák.

Bár a szindróma látszólag természetes halál, a kauzális folyamatok felállításának bizonytalansága végett nem zárható ki a gyermekbántalmazás lehetősége sem. Így a tanulmány célja a bölcsőhalállal kapcsolatos mítoszok feltárása, párhuzamba állítva a büntetőjogi felelősség megállapításának és a büntetőeljárás lefolytatásának nehézségeivel, különös tekintettel a híres Sally Clark ügyre.

1. A SZINDRÓMA EREDETE

A rendelkezésre álló források szerint a hirtelen csecsemőhalál szindróma megjelenése egészen a kezdetekre vezethető vissza, melynek bizonyítékaul szolgál az Ószövetségben olvasható, Salamon király döntését kérő anyák legendája: „*Amikor fölkeltem, hogy megsoptassam, lám, halott volt a fiam.*”²

A történet rendkívül hasonlít egy több ezer évvel később készült hazai dokumentumfilmben elhangzott sorhoz: „*Mikor felkeltem, fél hétkor, tisztába tettem, és akkor kijöttem, hogy melegítsek neki egy kis tejet. De az ajtóból azért még háromszor visszamentem hozzá... És három perc alatt... Akkor felvettem az ölembe, és próbáltam felfele rázni... azt mondták, hogy bölcsőhalál.*”³

Ahogy sok más tragédiát, kezdetben a csecsemők halálát is isteni csapásnak tekintették, melyet az ókori Egyiptomból, Babilonból, Görögországból, az európai középkorból és más államokból fennmaradt források erősítenek meg. Ebben az időben a csecsemőgyilkosság megállapítása vallási kérdés volt.

¹ OTTAVIANI, G.: Introduction to Sudden Infant and Perinatal Unexplained Death. In: Crib Death - Sudden Infant Death Syndrome (SIDS). Springer, 2014.

² BIBLIA: Királyok I. Könyve, 3:21.

³ SZÁNTÓ Imre: *Csecsemő életveszélyben.* In: *Magyar Tudomány*, 2004/10. szám, 1141. o.

Az évek előre haladtával egyre nagyobb jelentőséget tulajdonítottak a szülői egyúttalvásnak és az abból fakadó véletlen baleseteknek. Erre például szolgál az 1494-es Esztergomi Zsinat törvényi rendelkezése, ami kimondja, hogy a szülőknek tilos a csecsemőjüket ágyukban tartani.⁴

A bölcsőhalál létének elismerését az angol Charles Templeman 1893-ban publikált tanulmánya alapozta meg, melyben a csecsemő-szülő külön alvásának kötelezővé tételét javasolta, miután 9 év leforgása alatt 399 csecsemőt találtak a szülők ágyában holtan.

A jelenség hosszas kutatása után egy 1969-es csecsemőkori hirtelen halál okának felderítéséről szóló konferencián javasoltak először hivatalosan is rá illő elnevezést, mely a „Sudden Infant Death Syndrome” (SIDS) elnevezés mellett a következő definíciót kapta: *„Bármely csecsemő vagy kisgyermek hirtelen halála, amely az előzmények alapján váratlan, és az alapos boncolási vizsgálat által nem állapítható meg a halál oka.”*⁵

Ezt követően a WHO 1975-ben hivatalos haláloknak nyilvánította a hirtelen csecsemőhalál szindrómát. Az 1980-as évektől napjainkig jelentős sikereket értek el az esetleges rizikófaktorok felkutatásában. 1991-ben Beckwith definícióját felülvizsgálták, majd először kiegészítésként az eseteket az egy évnél fiatalabbakra korlátozták, másodszer pedig az alvás közben bekövetkezéssel toldották meg.⁶

Az orvostudomány 21. századi áttörő fejlődésének köszönhetően a SIDS-esetek száma rohamos csökkenésnek indult, azonban a nyugati országokat tekintve még mindig a vezető helyen áll a csecsemőhalálozások okozásában.⁷

2. TUDOMÁNYOS MEGKÖZELÍTÉSE

A szindróma tudományos oldalról való megközelítéséhez és annak széleskörű elemzéséhez elsősorban egy átfogó definícióra van szükség, hiszen ahogy a mondás tartja: *„A bölcsesség kezdete a kifejezések meghatározása.”*⁸

Ennek megfelelően az orvostudomány mai tudása szerinti legkörültekintőbb definiálás a következőképpen hangzik:

*„Egy látszólag egészséges, 1 évesnél fiatalabb csecsemő halálát jelenti, mely alvás közben jelentkező jelenség, akinek halála megmagyarázhatatlan marad az eset alapos kivizsgálása után, beleértve a teljes boncolást, az orvosi és klinikai előzmények áttekintését és a haláleset helyszíni vizsgálatát.”*⁹

Mivel a bölcsőhalál klinikai tünetek nélkül jelentkezik és oka a mai napig ismeretlen, a szakirodalmat megvizsgálva nem létezik egy egységesen elfogadott álláspont a halálhoz vezető folyamatról.¹⁰

A SIDS helyzetét tovább nehezíti az is, hogy sokan vitatják kórképének önálló létjogosultságát. Azonban abban egyetértenek a szakemberek, hogy a halálhoz vezető út multikauzális és számos eltérő mechanizmus következtében alakulhat ki. A kórkép hátterében a legnagyobb valószínűséggel keringési, légzési rendszer idegi szabályozásának és kontrollmechanizmusainak elégtelensége állhat.¹¹

A SIDS alapos kivizsgálásához elengedhetetlen a teljes boncolás mellett a klinikai előzmények áttekintése és a haláleset helyszíni vizsgálata. Azonban a helyzetet tovább nehezíti, hogy az elhunyt csecsemők boncolási és kórszövettani lelete az esetek nagyrésztében negatív, vagy felettébb szegényes. A legújabb adatok szerint, bár nem minden esetben, de mérsékelt fokú elváltozásokat tapasztaltak azokban a szövetekben, amik a légzésért, szívritmus szabályozásáért és a stresszhelyzetekkel szembeni alkalmazkodásért felelnek.

⁴ SZÁNTÓ: *i. m.* 1141. o.

⁵ DUNCAN, R.– BYARD, W.: *SIDS Sudden infant and early childhood death. The past, the present and the future.* 2018. The University of Adelaide, 73-74. o.

⁶ AXMANN Edit – KOSZTYA Sándor: *Hirtelen csecsemőhalál az orvosszakértői gyakorlatban,* 2010, Hippocrates, 11. o.

⁷ DUNCAN, R.– BYARD, W. *i. m.* 74. o.

⁸ SZÓKRATÉSZ, *i. e.* 470-399. o.

⁹ DUNCAN, R.– BYARD, W.: 5. o.

¹⁰ OTTAVIANI, G., *i. m.* 300. o.

¹¹ SÓTONYI Péter: *Igazságügyi orvostan.* 2011. Semmelweis Kiadó, 278. o.

Mivel a SIDS rendkívüli halálként tartandó számon, a rendkívüli halál esetén követendő hatósági eljárás szabályzatát kell követni a halál okának és körülményeinek kivizsgálására, melynél kellő körültekintést igényel az élet kioltása elleni bűncselekmény gyanújának megállapítása vagy kizárása.

A legtöbb betegség általában rendelkezik célcsoporttal, akikre nézve veszélyesebb az adott probléma.

A hajlamosító tényezők között szerepel többek között a nem és az életkor, a koraszülöttség, vagy az ikerszülés.

A fiúcsesemők halálozása nagyobb számban figyelhető meg, ami arra vezethető vissza, hogy az alvási apnoea, hétköznapi nevén horkolásra is hajlamosabbak a férfiak, mint a nők. Ez pedig a SIDS esetén is fennálló légzéskimaradásra vezethető vissza.

Az életkort tekintve az első pár hónap a legkritikusabb, de 1 éves korig viszonylag gyakori jelenségnek tekinthető.

Egy másik, mint látni fogjuk, Sally Clark ügyében is fontos tényező, a „SIDS-testvérek” megemlézése.

A szakirodalmat tekintve egyes szerzők szerint nagyobb az esélye az újbóli SIDS megjelenésének azokban a családokban, ahol korábban már volt példa a jelenségre, mint testvér, vagy távolabbi rokonok tekintetében.

A környezeti faktorokat tekintve pedig jelentőséggel bír a hideg évszak és az ezzel összefüggő „túlöltöztetés”, az alvási szokások és a szülői felelősség, mint a dohányzás, alkohol vagy a szociális körülmények.¹²

3. SIDS- VAGY BŰNCSELEKMÉNYÁLDOZAT?

A SIDS oka a mai napig ismeretlen. Éppen ezért a szakemberek sosem lehetnek benne teljesen biztosak, hogy valóban SIDS-szel állnak-e szemben. A közelmúltban az orvosi szakirodalomban és a laikus sajtóban egyre több halálos gyermekbántalmazásról szóló ügy jelent meg. Ezeket a többségében szándékos fulladásból adódó exitálásokat csecsemőkori hirtelen halál szindrómaként igyekeztek feltüntetni, mely bizonyos esetekben sikerrel is járt. A szándékos emberölések ebben a korban azonban nagyszámban a légzőnyílások befogásával történt, mely a csecsemőknél kevesebb sérüléssel járhat. Ebből kifolyólag a halálos kimenetelű gyermekbántalmazást könnyű összetéveszteni a bölcsőhalállal.¹³

Egy amerikai eset ügyiratai által M-ként nevesített édesanya esete tökéletesen szemlélteti a valós történések feltárásának nehézségeit.¹⁴

Az anya első gyermeke (D1) születését követően súlyos légzési problémákkal küzdött, majd 3 hónapos korában elhalálozott. Két évvel az első gyermek halála után megszületett M. második gyermeke (D2), szintén légzési problémákkal. Két és fél hónapos korában meghalt. Eleinte mindkét esetet SIDS-ként diagnosztizálták és az édesanya felelősségre vonása elmaradt.

A diagnózis után M. három gyermek felügyeletét látta el, akik közül ketten bölcsőhalál közeli állapotba kerültek, egyikük pedig meghalt. Ezen események következtében az elhalálozott két gyermekével kiegészülve immár három emberölés és két emberölési kísérlet miatt az ügyek alapos kivizsgálása következtében szabadságvesztésre ítélték az asszonyt.

M. 17 évvel az első gyermek halála után egy interjú keretein belül adott választ a vele történt események miéértjére.

Az anya elmondása szerint, miután D1-nél súlyos légzési panaszok jelentkeztek és állandó kórházi ellátást igényelt, nem bírta elviselni szeretett lányának szenvedését. Saját fordítás alapján M. szavaival élve: „Nagyon megijedtem attól, hogy valaki más veszi el tőlem... azért öltem meg, mert nem akartam elveszíteni.”

¹² AXMANN – KOSZTYA: *i. m.* 12. o.

¹³ SÓTONYI: *i. m.* 203-204. o.

¹⁴ STANTON, J. – SIMPSON, A.: *Murder misdiagnosed as SIDS: a perpetrator's perspective.* 2001. 454-459. o.

D2-ről viszont már egészen máshogy vélekedett: „*Nem tudtam kötődni hozzá... nehezteltem erre a gyerekre, mert a kezdetektől fogva csak őt akartam (D1). Pontosán tudtam, hogy mit csinálok. Soha nem jöttem rá, hogy én öltem meg az első lányom, ezért úgy gondoltam, hogy ugyanúgy ölöm meg őt is (D2).*”¹⁵

Az esetből látszik, hogy a hatóságok részéről elengedhetetlen a bizonyítás teljeskörűsége, így a történeti tényállás hitelérdemlő rekonstrukciójához szükséges az igazságügyi orvosszakértők és a bűnüldöző hatóságok egységes forenzikus fellépése, mely nagymértékben hozzájárulhat a justizmord elkerüléséhez. A jogeset tökéletesen szemlélteti, hogy a kauzális folyamatok felállításának bizonytalansága végett nem szabad megfeledkezni a szülői közrehatás jogi és pszichológiai vizsgálatáról sem.

Az előző jogesetből levezethető „bűn nem maradhat büntetlenül” tétellel ellentétes következtetésre adhat okot az angol jogász, Sally Clark esete. Az alap tényállás szerint az asszony két újszülött gyermeke egymást követően hunyt el mindenféle külsérelmi és szervi elváltozásra utaló nyom nélkül.¹⁶

Az ügy feldolgozása során a bölcsőhalál és gyermekbántalmazás elhatárolásának híres alaptételét veszem kiindulópontul, ami Sir Roy Meadow szavaival élve nem más, mint az „egy csecsemőhalál: SIDS, kettő: gyanús, három: gyilkosság”-formula. A tételmondat azonban nem kedvezett Clarknak, ugyanis a két eset már a gyanús kategóriába sorolható annak ellenére is, hogy a bölcsőhalálnál szerepel a SIDS-testvérek, mint hajlamosító tényező.¹⁷

Így tehát a kérdés az, hogy egy anyának az egymást követő várandóságaiból született két fiú csecsemőjének a halála valóban csak emberölés lehet, vagy esetleg a tárgyalt csecsemőkori hirtelen halál szindróma állhat a háttérben?

Az ügy megoldására a szakterületén elismert Sir Roy Meadow orvosszakértőt kérték fel. A híres gyermekgyógyász az Egyesült Királyság statisztikai adataira támaszkodva gyakorisági valószínűségszámítást alkalmazott annak kiszámítására, hogy mekkora valószínűséggel hal meg egymást követően két csecsemő.¹⁸

Meadow az esetet megvizsgálva az alábbi következtetésre jutott: Az Egyesült Királyság csecsemői között 1:8543 valószínűséggel fordul elő SIDS, tehát megközelítőleg minden 8500. újszülött gyermek válik áldozattá. A vizsgált területen és időszakban kerekítve 64200 esetre 7 csecsemőgyilkosság jutott. Mivel gyakorisági valószínűségszámítást alkalmazott, fontos, hogy az események egymástól való függetlenségét feltételezve a véletlenek egybeesését vizsgálta, ami 1:73 millióhoz becsülhető.¹⁹ Ennek a számításnak eredményeként, elhanyagolva az egyéb bizonyítékokat, a bíróság 1999. novemberében Sally Clarkot bűnösnek találta és életfogytiglani szabadságvesztésre ítélte.²⁰

Az esetet tovább gondolva azonban felmerülhet a kérdés, hogy mennyire tekinthető egymástól független eseménynek két újszülött halála, ha egy családon belüli, ugyanazon anyától származó esetről van szó, ahol nemi eloszlással kapcsolatos hajlamosító tényező is jelen van, ugyanis mindkét áldozat fiúgyermek volt. Továbbá az ítéletet valóban mindössze egy valószínűségszámításra kellett volna alapoznia a bíróságnak?

Meadow vizsgálata során többek között nem kerültek megállapításra sem a biológiai, környezeti rizikófaktorok, valamint az sem, hogy volt-e indítéka az anyának.²¹ Mindennek fényében kimondhatjuk, hogy a nyomozó hatóság, majd ezt követően a bíróság az eljárás során számos hibát vétett, amik az abszolút szabálysértés talaját súrolják. Az ügydöntő határozat kihirdetése után a nyilvánosság számára is megkérdőjelezhetővé vált az ítélet megalapozottsága. A salfordi egyetem matematikai professzora Ray Hill mutatott rá, hogy a bölcsőhalál ismétlődésének vizsgálatára nem alkalmazható a valószínűségszámítás.

¹⁵ STANTON, J. – SIMPSON, A.: *i. m.* 459. o.

¹⁶ ORBÁN József: *Bayes-hálók a bünygyi tudományokban*. 2017. Pécsi Tudományegyetem Állam- és jogtudományi karának doktori iskolája, Pécs, 135. o.

¹⁷ Uo. 135. o.

¹⁸ Uo. 136. o.

¹⁹ Uo. 136. o.

²⁰ ORBÁN József: *A valószínűségi szakvélemények hibái és azok következményei a bűnygyekben*. In: *Magyar Rendészet*, 2016/1, 122. o.

²¹ ORBÁN: *i. m.* (2017) 200. o.

Véleménye szerint az ügy a Bayes-tétel segítségével hívásával közelíthető meg helyesen, ha mindenképp ragaszkodunk a bizonyítás ezen formájához.²²

Ennek a képlete a következő:²³

$$P = 1 / 1300 \times x / 1300$$

$$x = 5,7$$

Látható, hogy Egyesült Királyság adatai szerint minden 1300. csecsemő esik áldozatául a szindrómának, tehát jóval gyakoribb az előfordulása, mint ahogy Meadow állította. Az x a SIDS-kettőződés együtthatója, mely a legtöbb forrást figyelembe véve a második, illetve a többedik szülést tekintve, a SIDS ismétlődésének a valószínűsége átlagosan 5,7-szer magasabb, mint az első gyermek esetében.

Hill figyelembe vette továbbá azt is, hogy a vizsgált időszakban 21700 esetre 1 csecsemő sérelmére elkövetett ölés jut. Meadow figyelmen kívül hagyta a kettős emberölés esélyét, mellyel kapcsolatban megállapították, hogyha egy csecsemő emberölés áldozatává vált, akkor 176-szor nagyobb az esélye, hogy testvére is erre a sorsra jut. Így tehát Hill számításai szerint Sally Clark bűnösségének esélye a legrosszabbakat feltételezve is 11%-ra tehető.²⁴

Nem elhanyagolható tényező az sem, hogy az ügyben szakértőként eljáró patológus az első gyermek halálának okaként tüdőfertőzést állapított meg, mely a bizonyítás során végül nem került értékelésre. A második gyermek halálát vizsgáló orvos utólag pedig úgy nyilatkozott, hogy a fiú tüdejében vér volt, ami alapos gyanúok lehet az emberölésre, holott a szakértői véleményében mindezt nem tért ki, így egyes feltételezések szerint a szakmájában mélyen tisztelt Meadow álláspontja befolyásolhatta. Ezen információk tudatában immár az új számítás mellett a bizonyítékok újbóli értékelésével együtt felülvizsgálták az ügyet és a bíró Clarkot felmentette a vádak alól.²⁵

KONKLÚZIÓ

A jogesetektől jól látszik, hogy a jogtudomány nem véletlenül a társadalomtudományok egyik területe. Az értékelésre kerülő társadalmi jelenségeknek számos összetett oka van, hiszen egy hétköznapi példával élve a munkanélküliséget sem magyarázhatjuk meg mindössze az alacsony iskolai végzettséggel anélkül, hogy a rejtettnek tűnő változók hatásait ne vennénk figyelembe. A tényállásszerűség ugyanilyen összetett fogalom.²⁶ A jog komplexitásából kiindulva tehát egy eljárás során nem elég mindössze az írott jogot alkalmazni, hiszen egy joghézag esetén is akár a szociológia vagy a pszichológia is eligazítást tud nyújtani. Gondoljunk vissza M. esetére, ahol második gyermekét első gyermekének hiánya miatt ölte meg. Ha az asszonyban lezajló pszichés folyamatok átfogó elemzésére is gondot fordítottak volna, talán a harmadik gyermek halálára sem került volna sor.

Sally Clark ügyében a magyar jogra kivetítve számos eljárásjogi garancia szenvedett sérelmet. Ezek közül mindössze a legfontosabbakat kiemelve, mint az ártatlanság vélelme, a tisztességes eljáráshoz való jog vagy akár a bizonyítás alapvetései említhetők meg.

Rögtön az összes alapelv fő ereztetőjét, az ártatlanság vélelmét fontos górcső alá venni. Eszerint senki nem tekinthető bűnösnek mindaddig, amíg azt jogerős ügydöntő határozat ki nem mondja.²⁷ Az édesanyát a média nyomására azonban már a kezdetektől fogva bűnösnek titulálták, holott a hatóságok részéről elengedhetetlen a bizonyítás teljeskörűsége. Mindenekelőtt az, hogy megállapítsák a történeti tényállást, majd

²² ORBÁN: *i. m.* (2017) 200. o.

²³ Uo. 200. o.

²⁴ Uo. 201. o.

²⁵ ORBÁN (2016): *i. m.* 125. o.

²⁶ JAKAB András – MENYHÁRD Attila: *A jog tudománya. Tudománytörténeti és- elméleti írások, gyakorlati tanácsokkal.* 2014. Budapest.

²⁷ 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról 1. §.

beleillesszék a Btk. valamely absztrakt tényállásába, megállapítsák az elkövető személyét és a felelősségre vonás feltételeinek meglétét. Ezt követően a bizonyítandó tény, a bizonyító tény, a bizonyíték forrását, a bizonyítási eszközt, az így kapott bizonyítékot és annak bizonyító erejét.²⁸ A bizonyításnak tehát azokra a tényekre kell kiterjednie, amelyek a büntető és a büntetőeljárás jogszabályok alkalmazásában jelentősek.²⁹ A bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság a döntését ugyanis csak így tudja valóságghú tényállásra alapozni.³⁰ Az eljárási szabályok betartása, jelen esetben tehát a bizonyításhoz szükséges tények feltárása és alátámasztásukra szolgáló bizonyítási eszközök rendelkezésre bocsátása kulcsfontosságú momentuma az eljárás tisztességes lefolytatásának.

A magyar jogrendszer vegyes jellegű eljárási rendszert képvisel, de az eljárás célját tekintve az anyagi, azaz a teljes igazság kiderítésére koncentrál. Bár fontos megemlíteni, hogy az eset angolszász területen történt, ahol az eljárás akkuzatórius jellegéből kifolyólag a processzuális igazság kiderítésére koncentrálnak, a rendelkezésre álló adatok alapján a feltárás továbbra sem volt teljeskörű. Mindezt mutatja az is, hogy nem érvényesült az, hogy a terhelt terhére csak a minden kétséget kizáróan bizonyított tény értékelhető³¹, és arra sem fordítottak figyelmet, hogy mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes tárgyaláson bírálja el³².

Fontos tehát látnunk azt, hogy a gyökérhiba akárhol is lelhető fel, legyen az a nyomozó hatóság, ügyészség, vagy elsőfokú bíróság eljárása, a másodfokú bíróságnak mind a kasszációs, mind a reformatórius jogköre hatalmas jelentőséggel bír az igazság megállapítása szempontjából. Hiszen ha mindez nem lenne adott, nem csak Sally Clark, hanem többmillió ember bűnhődött volna élete során ártatlanul.

FORRÁSJEGYZÉK

Szakirodalom:

- [1] AXMANN Edit – KOSZTYA Sándor: *Hirtelen csecsemőhalál az orvosszakértői gyakorlatban*. 2010, Hippocrates.
- [2] Belovics Ervin: *Büntető eljárásjog*. 2020. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest.
- [3] BIBLIA: Királyok I. Könyve, 3:21.
- [4] DUNCAN, R.– BYARD, W.: *SIDS Sudden infant and early childhood death. The past, the present and the future*. 2018. The University of Adelaide.
- [5] JAKAB András – MENYHÁRD Attila: *A jog tudománya. Tudománytörténeti és- elméleti írások, gyakorlati tanácsokkal*. 2014. Budapest.
- [6] ORBÁN József: *A valószínűségi szakvélemények hibái és azok következményei a bűnügyekben*. In: *Magyar Rendészet*, 2016/1.
- [7] ORBÁN József: *Bayes-hálók a bűnügyi tudományokban*. 2017. Pécsi Tudományegyetem Állam- és jogtudományi karának doktori iskolája, Pécs.
- [8] OTTAVIANI, G.: *Introduction to Sudden Infant and Perinatal Unexplained Death*. In: *Crib Death - Sudden Infant Death Syndrome (SIDS)*. Springer, 2014.
- [9] SÓTONYI Péter: *Igazságügyi orvostan*. 2011. Semmelweis Kiadó.
- [10] STANTON, J. – SIMPSON, A.: *Murder misdiagnosed as SIDS: a perpetrator's perspective*, 2001.
- [11] SZÁNTÓ Imre: *Csecsemő életveszélyben*. In: *Magyar Tudomány*, 2004/10. szám.

Jogforrások:

- [1] 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról
- [2] Magyarország Alaptörvénye

²⁸ BELOVICS Ervin: *Büntető eljárásjog*. 2020. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 162. o.

²⁹ 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról 163. § (1) bekezdés.

³⁰ 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról 163. § (2) bekezdés.

³¹ 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról 7. § (4) bekezdés.

³² Magyarország Alaptörvénye XXVIII. cikk (1) bekezdés.

